

3. Weerbaarheid tegen rampen

“In Bangladesh is men gewend aan overstromingen. Elk jaar worden we er mee geconfronteerd. In zekere zin zijn overstromingen ook noodzakelijk voor onze landbouw,” stelt Hamidul Huq, directeur van de organisatie UST. “Het water maakt de grond vruchtbaar. Het wordt pas een probleem als de moesson- of regenperiode te vroeg begint, als de oogsten nog niet zijn binnen gehaald. Of als de overstromingen zo overweldigend zijn dat ze alles verwoesten.”

Toen Hamidul Huq in 1955 werd geboren, bestond de huidige staat Bangladesh nog niet. Het land heette toen nog Oost-Pakistan en werd pas in 1971 onafhankelijk. Huq zette zich als student in voor de bevrijdingsoorlog die daaraan vooraf ging. Na de onafhankelijkheid van het nieuwe Bangladesh zette hij zijn studie voort. Zijn drang bleef om zich in te zetten voor gerechtigheid en om op te komen voor de zwakkeren in de samenleving.

Na zijn studie ging hij bij een ontwikkelingsorganisatie werken. In 1986 richtte hij zijn eigen hulporganisatie op: de Unnayan Shahojogy Team (UST), vrij vertaald: Team voor Sociale Ontwikkeling. In het begin werkte de UST in tien dorpen, waarbij men zich voornamelijk richtte op zo'n vierhonderd dorpsbewoners. Tegenwoordig werkt de organisatie met een groep van 172 medewerkers in maar liefst vierhonderd dorpen in de districten Narayanganj (ten zuiden van Dhaka), Tangail (ten noorden van Dhaka) en Gaibandha (noordwesten van Bangladesh).

Hamidul Huq in gesprek met de plaatselijke bevolking.

Ergste overstroming

Hamidul Huq studeerde in de jaren negentig aan de universiteit van Wageningen en kent de waterhuishouding van Nederland goed: “Nederland en Bangladesh lijken geografisch veel op elkaar: het vlakke land, veel water, beide liggen aan de delta van grote rivieren. Maar de verschillen zijn er niet minder om: Nederland ligt onder en Bangladesh boven zeeniveau. De Nederlandse rivieren zijn oud en stabiel. Maar de rivieren in mijn land zijn jong en verleggen geregeld hun bedding. Daardoor kunnen plekken die in het ene jaar nog land zijn, het jaar daarop geheel onder water zijn verdwenen doordat de rivier haar bedding heeft verlegd.”

Hamidul Huq: “Al snel na de start van de UST kregen wij te maken met een grote overstroming. Zoals in Nederland het jaar 1953 gegrift staat in het collectieve geheugen, vanwege de watersnoodramp, zo herinnert iedereen in Bangladesh het jaar 1988 toen wij de ergste watersnoodramp meemaakten. Bij een ‘normale’ overstroming loopt zo'n dertig procent van het land onder water, maar in dat jaar stond maar liefst zeventig procent wekenlang onder water.”

Meer dan vijftigduizend mensen raakten al hun bezittingen kwijt en werden dakloos. Het aantal doden liep op tot bijna tweeduizend. Ook een groot aantal koeien en ander vee verdrong. Een van de plattelanddorpen die zwaar werden getroffen was Aynapur, dat zoveel als 'waterspiegel' betekent. Dit dorp ligt in het stroomgebied van de rivier Jamuna. Het dorp telt zo'n honderd gezinnen.

Hamidul Huq: "Ik was nogal aangedaan, toen ik in dat dorp kwam. Ik kende Aynapur, want ik ben in die streek opgegroeid. Ik vroeg mij af hoe we die mensen het beste konden helpen, zodat zij beter voor zichzelf kunnen zorgen. Daar is de UST begonnen met een trainingsprogramma om mensen beter voor te bereiden op overstromingsrampen."

De dorpsbewoners hebben bijvoorbeeld geleerd om de weerberichten op de radio goed te interpreteren. De dorpsomroeper rijdt op een riksja door het dorp om de bevolking op de hoogte te brengen van het naderende natuurgeweld. Op die manier kunnen de mensen tijdig voorzorgsmaatregelen nemen. "Een van de grootste problemen van de overstromingen is dat mensen hun huizen verliezen," vertelt Huq. "Die zijn vaak van jute gemaakt en slecht bestand tegen het water. Ze raken snel doorweekt en worden slap, zodat ze gemakkelijk instorten. Wij stimuleren de inwoners om golfplaten te gebruiken, zodat ze niet elk jaar opnieuw hun huizen hoeven op te bouwen." Voor de aanschaf van golfplaten kunnen de mensen een lening krijgen via het spaar- en kredietprogramma van de UST.

Dorp onder water

Het dorp Aynapur telt zo'n honderd gezinnen. De meeste mensen zijn landloze boeren en verdienen hun geld als dagloners. Het gemiddelde maandinkomen van een gezin is slechts 700 taka (zo'n 12 euro). Een van de vrouwen uit Aynapur is Jaruba Miah, 35 jaar en getrouwd met Badsha Miah.

Jaruba Miah vertelt over haar ervaringen.

Samen hebben zij drie zonen in de middelbare school-leeftijd. Tijdens een van de ergste overstromingen was Jaruba zwanger van haar jongste zoon. Na al die jaren heeft ze nog steeds moeite als ze aan die tijd terugdenkt. "Het was een verschrikkelijk moeilijke tijd," vertelt ze. "Ik was hoogzwanger en we hadden al twee kleine kinderen. Samen met de kinderen zijn mijn man en ik ons huis ontvlucht. Wij hebben enkele weken op de dijk moeten bivakkeren in een provisorische tent. Gelukkig vonden we steun bij de andere mensen uit het dorp. Iedereen hielp elkaar, zover dat mogelijk was. We zaten immers allemaal in hetzelfde schuitje."

Toch was het ergste nog niet voorbij. Nadat het waterpeil gezakt was, konden de meeste mensen naar hun huis terugkeren. Althans, dat dacht men... "We waren alles kwijtgeraakt," vertelt Jaruba. "Ons huis was totaal vernield en in elkaar gezakt, alle groenten en fruitbomen waren verloren gegaan. Het was echt verschrikkelijk." Het jonge gezin moest alles opnieuw opbouwen. Vlak na terugkeer beviel Jaruba van haar derde zoon, Arif. De zorg om het kind was erg groot, want tijdens overstromingen heersen ook allerlei ziekten. Diarree kan voor oudere mensen en jonge kinderen fataal zijn, doordat men snel uitdroogt. Arif was welliswaar lange tijd ziek, maar had gelukkig geen diarree.

Plaatselijke vrouwengroep

De organisatie UST heeft in het dorp een programma opgezet waarbij rampenparaatheid centraal staat. De plaatselijke vrouwengroep speelt daarbij een cruciale rol. De voorzitter daarvan is Morshida Yasmin (30 jaar): “Ik was onder de indruk geraakt van het werk van de UST en wilde ook mijn steentje bijdragen aan dat ontwikkelingswerk. Ik heb me vervolgens bij de UST aangesloten en geef tegenwoordig diverse cursussen en trainingen aan de vrouwengroep. Zo geef ik voorlichting over hoe men het beste zich kan voorbereiden op overstromingen.”

Morshida is getrouwd en heeft een zoontje van vijf. Van haar echtgenoot krijgt ze alle steun: “Mijn man helpt voor een belangrijk deel mee bij de dagelijkse opvoeding van ons zoontje, zodat ik mijn werk voor de UST goed kan blijven doen. Mijn man heeft een kantoorbaan en kan gelukkig zijn werktijden zo indelen dat we samen bijna evenveel voor het huishouden kunnen regelen. Zonder zijn steun was het moeilijker geweest om mijn werk goed te kunnen doen.”

Toen het dorp een paar jaar geleden een van de ergste overstromingen meemaakte, was ook Morshida en haar gezin het slachtoffer van het vele water. “Ons hele huis stond onder water, “ vertelt ze, “maar we bleven wel in ons eigen huis wonen, ook al moesten we van de ene naar de andere kamer door het water waden.”

De vrouwengroep van de UST heeft onder meer een spaarkredietprogramma voor vrouwen opgezet. Op die manier leren vrouwen om geld te sparen zodat zij in tijden van nood wat geld achter de hand hebben. Een van de leden is Jaruba Miah. Vol trots vertelt zij: “Op de rekening van de vrouwengroep hebben we nu al zeventuizend taka (120 euro) bij elkaar gespaard. Ik heb ook mijn eigen spaarrekening en daar staat al 3500 taka (60 euro) op!” Met het gespaarde geld kunnen vrouwen bijvoorbeeld voedsel kopen of medicijnen. Of men kan huisraad kopen die bij de overstromingen is weggespoeld.

Klimaatverandering

De toekomst ziet er somber uit voor mensen die in kwetsbare gebieden wonen. Tijdens de wereldtop voor duurzame ontwikkeling, die in 2002 in Johannesburg (Zuid-Afrika) werd gehouden, was iedereen het er over eens dat de klimaatverandering ernstige gevolgen met zich meebrengt. Wetenschappers waarschuwen voor een wereldwijde temperatuurstijging van gemiddeld vijf graden. Die opwarming kan er toe leiden dat op sommige plaatsen het steeds natter wordt en dat andere plekken op aarde juist te maken krijgen met droogte. Ook in Bangladesh ondervindt men aan den lijve de gevolgen van de klimaatverandering. Men constateert dat de laatste jaren de moessonperiode vroeger of later begint en langer aanhoudt. Daardoor kan men zich ook moeilijker voorbereiden op de wateroverlast, bijvoorbeeld doordat oogsten te laat binnenhaalt, waardoor men een te kort aan voedsel heeft.

Desondanks houden de vrouwen van Aynapur moed. Morshida Yasmin stelt: “Het programma van de UST is hier zo goed aangeslagen, dat wij van plan zijn om een soortgelijk project ook in andere delen van het land te introduceren. Want de vrouwen in Aynapur zijn niet de enige die met deze problemen te maken hebben. Wij gaan door!”